

การวิเคราะห์การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลง “Blusineff” ของ Dan Haerle¹ An Arrangement Analysis of Dan Haerle’s “Blusineff”

นบ ประทีปะเสน²

บทคัดย่อ

การเรียบเรียงเสียงประสานเพลงแจ๊สมีทฤษฎีและวิธีการเฉพาะสำหรับดนตรีแจ๊ส โดยเฉพาะในวงดนตรีประเภทบิ๊กแบนด์ที่มีกลุ่มเครื่องดนตรีแซกโซโฟน กลุ่มเครื่องดนตรีทรัมเป็ต กลุ่มเครื่องดนตรีทรอมโบน และกลุ่มเครื่องจังหวะนั้น มีวิธีเขียนเสียงประสาน การวางแนวเสียง การเคลื่อนไหวทั้งด้านจังหวะและด้านทำนอง แนวทำนองสอดประสาน การเรียบเรียงเครื่องดนตรีและเสียงวงดนตรี สังคีตลักษณ์ด้านการเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงแจ๊ส รวมถึงการให้นักดนตรีมีอิสระในการด้นสดเดี่ยวในบทเพลงด้วยการวิเคราะห์บทเพลง *บลูสิเนฟ* ของศาสตราจารย์แดน ฮาวล์ ซึ่งเป็นนักดนตรี นักประพันธ์เพลง และนักการศึกษาด้านดนตรีแจ๊สที่มีผลงานทางดนตรี และประสบการณ์ในการสอนดนตรีแจ๊สในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงด้านดนตรีแจ๊สมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลกอย่างมหาวิทยาลัยแห่งนอร์ทเท็กซัสของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงเป็นอีกแนวทางที่จะศึกษาวิธีการเรียบเรียงเสียงประสานเพลงแจ๊ส เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียบเรียงเสียงประสานกับบทเพลงอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: เรียบเรียงเสียงประสานเพลงแจ๊ส / บิ๊กแบนด์ / บลูสิเนฟ

Abstract

There are the theory and techniques for Jazz Arranging, especially writing for big band which includes sections of saxophone, trumpet, trombone and rhythm. The elements of jazz composition are; harmony, voicings, melodic and harmonic rhythmic, counterpoint, instrumentation and orchestration, arrangement form as well as solo improvisation. An arrangement analysis of *Blusineff*, composed by Professor Dan Haerle who is an admirable musician, composer and educator with so many works and teaching experiences in jazz music, particularly in one of the best jazz school likes University of North Texas, USA., will be another method to study a jazz arranging for applying the jazz writing techniques to other compositions.

Keywords: Jazz Arranging; Big Band; Blusineff

¹ประวัติและผลงานของศาสตราจารย์ แดน ฮาวล์ www.danhaerle.com

²ดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประพันธ์เพลง วิทยาลัยดนตรีแห่งเมืองบอสตัน อาจารย์ประจำ วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต อีเมล nob.p@rsu.ac.th

ศาสตราจารย์แดน ฮาวล์ (Professor Dan Haerle) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีแจ๊สในหลากหลายทักษะ ทั้งนักเปียโน นักประพันธ์เพลง ผู้เขียนหนังสือตำรา และอาจารย์ จนได้รับการยกย่องให้เป็น “นักการศึกษาด้านดนตรีแจ๊สยอดเยี่ยม” จากหลายสถาบันในทวีปอเมริกา ท่านเป็นอาจารย์ประจำสอนวิชาในสาขาดนตรีแจ๊สที่ University of North Texas เป็นเวลา 35 ปี จนได้รับตำแหน่งศาสตราจารย์กิตติคุณจาก University of North Texas ในค.ศ. 2007 ท่านมีหนังสือสอนวิชาด้านดนตรีแจ๊สต่าง ๆ มากมาย ครอบคลุมหลากหลายทักษะ ได้แก่ ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส การอิมโพรไวส์ การวางแนวเสียง (Voicings) สำหรับดนตรีแจ๊ส และรีอค บทประพันธ์สำหรับวงแจ๊สคอมโบและบิ๊กแบนด์ (Jazz Combo and Big Band) ซึ่งบทเพลง Blusineff ก็เป็นหนึ่งในบทเพลงสำหรับวงบิ๊กแบนด์ที่มี 6 เพลง อันประกอบด้วยเพลง Blusineff, The Cat from Caracus, Crib Chimp, The Essence, Movin' On และ Rivival ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Sierra Music Publications, Port Townsend, Washington, USA และศาสตราจารย์แดน ฮาวล์ ได้นำบทเพลงทั้ง 6 เพลงนี้มาแสดงโดยวงดนตรี Rangsit University Jazz Orchestra อำนวยเพลงโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น อยู่ประเสริฐ ณ มหาวิทยาลัยรังสิต และศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกรุงเทพ ในช่วงวันที่ 9 ถึง 13 ตุลาคม พ.ศ. 2554³ ทุกบทเพลงสำหรับวงบิ๊กแบนด์ของศาสตราจารย์แดน ฮาวล์ มีความไพเราะอย่างทันสมัย ระดับความยากไม่มากนัก จึงเหมาะสำหรับวงบิ๊กแบนด์ในโรงเรียนมัธยม (High School Big Band) ที่อาจมีทักษะขั้นเริ่มต้นจนถึงปานกลาง และมีแหล่งอ้างอิง (Reference) ที่น่าสนใจจนต้องค้นคว้าเพิ่มเติมถึงแหล่งอ้างอิงนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงลีลา (Style) ของดนตรีแจ๊สในรูปแบบต่าง ๆ

ภาพที่ 1

ที่มา : เกรียงไกร สันติพจนานา ในเพจ PLAJAZZ

³บางส่วนในการแสดงบทเพลงของศาสตราจารย์แดน ฮาวล์ ในเทศกาลดนตรี Sawasdee Jazz วันที่ 9 ตุลาคม 2554

การวิเคราะห์

การวิเคราะห์บทเพลงบลูสิเนฟ (Blusineff) นี้ ผู้เขียนจะมุ่งเน้นในด้านการเรียบเรียงเสียงประสานแบบแจ๊ส (Jazz Arranging) ซึ่งมีองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ คีตลักษณ์ด้านการเรียบเรียงเสียงประสาน (Arrangement Form) การเรียบเรียงเครื่องดนตรีและการเรียบเรียงเสียงวงดนตรี (Instrumentation and Orchestration) และการวางแนวเสียงแบบแจ๊ส (Jazz Voicings)

แนวคิดงานประพันธ์

จากคำนำ⁴ ของผู้อำนวยการสำนักพิมพ์ Sierra Music Publications ที่เขียนโดย Bob Curnow และการวิเคราะห์บทประพันธ์ Blusineff ผู้เขียนเข้าใจว่าผู้ประพันธ์ต้องการให้บทเพลงบลูส์ Blusineff นี้ เป็นบทเพลงที่นักดนตรีในวงบิ๊กแบนด์ทุกระดับและทุกรุ่นอายุ แม้จะเป็นนักดนตรีคนรุ่นใหม่ ชื่นชอบในการบรรเลงบทเพลงบลูส์ที่มีจุดกำเนิดมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 และเกิดความเข้าใจในการบรรเลงดนตรีบลูส์และแจ๊ส ดังนั้นการดำเนินคอร์ดของบทเพลงนี้ จึงแตกต่างจากการดำเนินคอร์ดของเพลงบลูส์ดั้งเดิม คือ เพลงบลูส์ดั้งเดิมจะมีแค่ 3 คอร์ด ได้แก่ คอร์ดที่หนึ่งทบเจ็ด (I⁷) คอร์ดที่สี่ทบเจ็ด (IV⁷) และคอร์ดที่ห้าทบเจ็ด (V⁷) แต่บทเพลง Blusineff มีการดำเนินคอร์ดแบบแจ๊สอยู่ในท่อนทำนองหลัก (Theme Chorus⁵) แทนการดำเนินคอร์ดของบทเพลงบลูส์ดั้งเดิม ซึ่งถือว่าเป็นการทำเสียงประสานใหม่ (Reharmonization) จึงทำให้บทเพลงนี้ฟังแล้วเป็นเพลงบลูส์ที่ทันสมัยขึ้น

ตัวอย่างที่ 1 การดำเนินคอร์ดของบทเพลงบลูส์ดั้งเดิม

12-Bar Blues Chord Progression

Shuffle or Swing ♩ = 130

The musical notation shows a 12-bar blues chord progression. The first system (bars 1-4) starts with a C7 chord. The second system (bars 5-8) starts with an F7 chord, followed by a C7 chord in bar 7. The third system (bars 9-12) starts with a G7 chord, followed by F7, C7, and (G7) chords. The bottom line of the notation shows the corresponding chord symbols for each bar: C7, I⁷, F⁷, C⁷, IV⁷, I⁷, G⁷, F⁷, C⁷, (G⁷), V⁷, IV⁷, I⁷, (V⁷).

⁴Bob Curnow, Blusineff, score, 2002, Sierra Music Publications, Port Townsend, Washington, preface.

⁵Chorus ในอีกความหมายหนึ่ง แปลว่า ท่อนร้องรับหรือท่อนทำนองสร้อย เช่นเดียวกับคำว่า Refrain และ Hook ซึ่งบทเพลงบลูส์จะใช้คำว่า Chorus มากกว่าคำอื่น

ตัวอย่างที่ 2 บทเพลง Bluesineff⁶ ของศาสตราจารย์แดน ฮาวล์

13 Melody Unison

The score consists of several staves. The top staff is labeled 'Melody Unison' and contains a melodic line with triplets. Below it are staves for 'Upper Structure', 'Col Sax', and 'Original Blues'. The 'Upper Structure' staff shows various chord voicings: Fm, Fourth Voicings (Ab, Bb7, Fm), Spread Voicings, 4th Sus4, 4th Sus4, Sus4, Ab/C7, Db7, and F7. The 'Col Sax' staff shows voicings: Gb6, B7, F7, Gb6, Ab7, and B7. The 'Original Blues' staff shows voicings: F7, (Bb7), F7, and F7. At the bottom, there are two guitar parts labeled 'Gui7' with complex chord voicings: C7, F7(13), F7(13), G7(#9b13), B7(b9)Bb7(13), Fm/Cb6, C7(#9)B7(#11), and F7(13).

⁶Dan Haerle, Blusineff, score, 2002, Sierra Music Publications, Port Townsend, Washington, 1-17.

17

A. Sax. 1
A. Sax. 2
T. Sax. 1
T. Sax. 2
B. Sax.
TPT. 1
TPT. 2
TPT. 3
TPT. 4
TBN. 1
TBN. 2
TBN. 3
B. TBN.
PNO.
GTR.
BASS
DRUMS

4th
Cluster
Spread
Upper Structure
Linear Harmony
Ch App

Bb7
Eb7/Eb7
Ab7
F-11
C7
Bb7
F7
C7

27

27

A. Sax. 1
A. Sax. 2
T. Sax. 1
T. Sax. 2
B. Sax.
TPT. 1
TPT. 2
TPT. 3
TPT. 4
TBN. 1
TBN. 2
TBN. 3
B. TBN.
PNO.
GTR.
BASS
DRUMS

Upper Spread
Cluster
Ch App
DIMINUENDO

Original
F7
Ab/D7
C7
DbM9
G7(#9b13)
EbM7

- จังหวะยกที่มาก่อนห้องที่ 13 คือ คอร์ด $G^bM7^{(9, \#11, 13)}$ ซึ่งถือว่าตัดแปลงมาจากคอร์ด G^b7 อันเป็นคอร์ดทบเจ็ดโดมิแนนท์แทน (Substituted Dominant 7th)⁷ ของ F7
- ห้องที่ 13 ของบทเพลง คือ ห้องที่ 1 ของทำนองหลัก เป็นคอร์ด F7 หรือ I7
- ก่อนเข้าห้องที่ 2 ของทำนองหลัก คอร์ด B7 เป็นคอร์ด Substituted Dominant 7th (Sub V7) ของคอร์ด B^b7 (IV7) ในห้องที่ 2 (ห้องที่ 14 ของบทเพลง)
- ก่อนเข้าห้องที่ 3 ของทำนองหลัก คอร์ด G^b7 เป็นคอร์ด Substituted Dominant 7th (Sub V7) ของคอร์ด F7 ในห้องที่ 3 (ห้องที่ 15 ของบทเพลง)
- ห้องที่ 4 (ห้องที่ 16 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 เป็นคอร์ด $G7^{(\#9, b13)}$ จังหวะที่ 2 เป็นคอร์ด $C7^{(\#9, b13)}$ จังหวะที่ 2 ยก เป็นคอร์ด $F7^{(13)}$ และจังหวะที่ 3 ยก เป็นคอร์ด $B7^{(\#11)}$ (Sub V7 ของ B^b7)
- ห้องที่ 5 (ห้องที่ 17 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 เป็นคอร์ด B^b7 (IV7) และจังหวะที่ 3 ยก เป็นคอร์ด $E^b7^{(\#9)}$
- ห้องที่ 6 (ห้องที่ 18 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 เป็นคอร์ด $A^b7^{(13)}$ (bVII7) และจังหวะที่ 3 ยกเป็นคอร์ด $G^b7^{(13)}$ (Sub V7 ของ F7)
- ห้องที่ 7 (ห้องที่ 19 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 ควรจะเป็นคอร์ด F7 (I7) แต่เป็นจังหวะหยุด ซึ่งวิธีที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่ามีโน้ตแม้ว่านักดนตรีจะไม่ได้เล่นโน้ตนั้น เรียกว่า โน้ตผี (Ghost Note) โน้ตต่อไปอยู่ในจังหวะแบบสามพยางค์ในค่าน้ตตัวดำ เป็นคอร์ด $DbM7$ และเปลี่ยนคอร์ดไปตามการเคลื่อนที่ตามแนวออนของแต่ละแนวเครื่องดนตรี เรียกวิธีการเขียนเสียงประสานนี้ว่า เสียงประสานแนวออน (Linear Harmony)
- ห้องที่ 8 (ห้องที่ 20 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 เป็นคอร์ด $Fm7^{(11)}$ (I-7) และจังหวะที่ 2 ยกเป็นคอร์ด $D7^{(\#9, \#11)}$ (VI7 หรือ V7 ของ II ในกฎแจเสียง F เมเจอร์)
- ห้องที่ 9 (ห้องที่ 21 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 เป็นคอร์ด $D^bM7^{(9)}$ ซึ่งตัดแปลงมาจากคอร์ด D^b7 อันเป็นคอร์ด Sub V7 ที่นำมาแทนคอร์ด G7 จังหวะที่ 4 เป็นคอร์ด $D7^{(b9, b13)}$ และจังหวะที่ 4 ยก เป็นคอร์ด $G7^{(\#9, b13)}$
- ห้องที่ 10 (ห้องที่ 22 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 เป็นคอร์ด $G7^{(\#9, b13)}$ ที่ล้ำ (Anticipate) มาจากห้องที่ 21 จังหวะที่ 4 เป็นคอร์ด $C7^{(\#9, b13)}$ และจังหวะที่ 4 ยก เป็นคอร์ด $C7^{(\#9, b13)}$
- ห้องที่ 11 (ห้องที่ 23 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 เป็นคอร์ด $F7^{(13)}$ ที่ล้ำ (Anticipate) มาจากห้องที่ 22 และจังหวะที่ 3 เป็นคอร์ด D7 (VI7)
- ห้องที่ 12 (ห้องที่ 24 ของบทเพลง) จังหวะที่ 1 เป็นคอร์ด G7 (II7 หรือ V7 ของ V ในกฎแจเสียง F เมเจอร์) จังหวะที่ 3 เป็นคอร์ด C7 (V7) และจังหวะที่ 3 ยก เป็นคอร์ด C7 (V7)

⁷Substituted Dominant 7th คือ คอร์ดที่สามารถแทนคอร์ดทบเจ็ดที่ห้า (V7) ได้ เพราะคอร์ดทั้งสองคอร์ดมีโน้ตที่สำคัญเหมือนกัน คือ โน้ตที่สามและเจ็ดของทั้งสองคอร์ด ซึ่งเป็นคู่ทริยโทน (Tritone)

GbM7^(9,#11,13) หรือ Fm/G^b6 ซึ่งเรียกว่า คอร์ด F ไมเนอร์ เหนือคอร์ด G^b ทบหก (Fm over G^b6)

สังคีตลักษณะของบทเพลงและการเรียบเรียงเสียงประสาน

สังคีตลักษณะ (Song Form) ของบทเพลง Blusineff คือ แคบลูส์ 12 ห้อง แล้ววนซ้ำไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เพลงบลูส์บทนี้มีความน่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ ผู้ประพันธ์จึงได้ออกแบบสังคีตลักษณะของการเรียบเรียงเสียงประสาน ดังนี้

ท่อนเพลง	หมายเลขห้องเพลง	รายละเอียดของท่อนเพลง
Intro	1 - 12	เดี่ยวเปียโนกับกลุ่มเครื่องจังหวะ (Rhythm Section)
Chorus	13 - 26	กลุ่มแซกโซโฟน (Saxophone Section) และเครื่องลมทองเหลือง (Brass Section) เล่นทำนองหลักสลับประโยคเพลงกัน ซ้ำ 2 รอบ (มีเครื่องหมายประทุนหนึ่งและสอง)
Solo Adlib #1	27 - 38	เดี่ยวเปียโนโดยด้นสด (Ad libitum หรือ Improvise)
Solo Adlib #2 รอบที่ 1	39 - 43	กลุ่มเครื่องลมทองเหลืองเล่นทำนองหลักที่สองขึ้นระหว่างเปลี่ยนเครื่องดนตรีที่จะเดี่ยวด้นสด
	43 - 50	เดี่ยวทรมเป็ตที่สี่โดยด้นสดในรอบที่ 1
Solo Adlib #2 รอบที่ 2	51 - 62	เดี่ยวทรมเป็ตที่สี่โดยด้นสดในรอบที่ 2 มีกลุ่มแซกโซโฟนเล่นทำนองเสริมเป็นพื้นหลัง (Background)
Solo Adlib #3 รอบที่ 1	63 - 67	กลุ่มเครื่องลมทองเหลืองเล่นทำนองหลักที่สองขึ้นระหว่างเปลี่ยนเครื่องดนตรีที่จะเดี่ยวด้นสด
	67 - 74	เดี่ยวอัลโตแซกโซโฟนที่หนึ่งโดยด้นสดในรอบที่ 1
Solo Adlib #3 รอบที่ 2	75 - 86	เดี่ยวอัลโตแซกโซโฟนที่หนึ่งโดยด้นสดในรอบที่ 2 มีกลุ่มเครื่องลมทองเหลืองที่ไม่ครบเครื่องดนตรีทั้งกลุ่มเล่นทำนองเสริมเป็นพื้นหลัง
Soli ^๓ รอบที่ 1	87 - 98	กลุ่มเครื่องเป่า (Horn Section) เริ่มเล่นทำนองเดี่ยวเครื่องดนตรีทั้งกลุ่ม ที่จังหวะยกก่อนห้องที่ 87 และเล่น 1 รอบ
Soli รอบที่ 2	99 - 110	กลุ่มเครื่องเป่าเล่นทำนองเดี่ยวเครื่องดนตรีทั้งกลุ่มในรอบที่ 2

^๓Soli คือ การเดี่ยวของเครื่องดนตรีทั้งกลุ่ม ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงหรือผู้เรียบเรียงเสียงประสานจะเขียนให้นักดนตรีในวงดนตรีเล่น เพื่อให้มีความพร้อมเพรียงกันในการเดี่ยวเครื่องดนตรีกันทั้งกลุ่ม

ท่อนเพลง	หมายเลขห้องเพลง	รายละเอียดของท่อนเพลง
Solo Adlib #4	111 - 122	เดี่ยวเปียโนโดยต้นสด
Chorus 1 รอบ	123 - 134	กลุ่มแซกโซโฟนและเครื่องลมทองเหลือง เล่นทำนองหลักสลับประโยคเพลงกัน 1 รอบ และจบเลย

- โดยปกติในการบรรเลงดนตรีแจ๊ส นักดนตรีอาจจะเริ่มเล่นด้วยท่อนนำ (Intro) แต่ต้องเล่นท่อนทำนองหลักต่อ ถ้าบทเพลงมีทำนองหลักแค่ 12 – 16 ห้อง นักดนตรีก็จะเล่นท่อนทำนองหลัก 2 รอบ แต่ถ้าท่อนทำนองหลักมีมากกว่า 16 ห้อง (ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะมี 32 ห้อง ที่เรียกว่าสังคีตลักษณ์แบบ AABA) นักดนตรีก็จะเล่นท่อนทำนองหลักแค่ 1 รอบ แล้วจึงต่อด้วยการเดี่ยวเครื่องดนตรีโดยต้นสด สลับกันเดี่ยวตามที่ได้ตกลงกันในวงดนตรี ถ้าเป็นวงดนตรีขนาดใหญ่ เช่น วงบิ๊กแบนด์ ผู้เรียบเรียงเสียงประสานก็จะเขียนท่อนเดี่ยวกลุ่มเครื่องดนตรี (Soli) ให้นักดนตรีทั้งกลุ่มเล่นพร้อมกัน จากนั้นวงดนตรีก็จะย้อนกลับมาเล่นท่อนทำนองหลัก ซึ่งก็อาจจะเล่นหนึ่งหรือสองรอบก็ได้ แล้วจึงออกไปเล่นช่วงหางเพลง (Coda)
- ข้อสังเกต ผู้ประพันธ์ออกแบบให้ทำนองหลักกลับมาเล่นซ้ำตอนสุดท้ายที่จะจบเพลง โดยให้เดี่ยวเปียโนเริ่มมาก่อน 1 ท่อนร้องรับ เหมือนกับตอนขึ้นต้นเพลง ซึ่งทำให้บทเพลงนี้มีท่อนเพลงคล้ายกับสังคีตลักษณ์สองตอนแบบย้อนกลับ (Rounded Binary Form)

ทำนองและเสียงประสานพื้นหลัง

ผู้ประพันธ์ให้เปียโน กลุ่มแซกโซโฟน และกลุ่มเครื่องลมทองเหลือง สลับกันเล่นทำนองหลัก และให้กลุ่มเครื่องลมทองเหลืองและกลุ่มแซกโซโฟนเล่นเสียงประสานพื้นหลังสนับสนุนเครื่องดนตรีที่เล่นทำนองหลัก โดยมีกลุ่มเครื่องจิงหระ ได้แก่ กีตาร์ เปียโน เบส และกลองชุด เล่นคอร์ดเสียงประสานและจิงหระในลีลาสวิงความเร็วปานกลาง (Medium Swing) ไปตลอดทั้งเพลง

การวางแนวเสียง

บทเพลง Blusineff นี้ ผู้ประพันธ์ได้ใช้การวางแนวเสียง 6 แนว (Six-Part Voicings) เป็นส่วนใหญ่ และมีการวางแนวเสียง 4 แนว (Four-Part Voicings) บ้าง ดังต่อไปนี้

การวางแนวเสียงประสานคู่สี่เรียงซ้อน (Quartal หรือ Fourth Voicings)

คือ การวางแนวเสียงประสานจากแนวบนสุดลงมายังแนวข้างล่างอีก 2 แนวเป็นอย่างน้อยด้วยโน้ตชั้นคู่สี่เพอร์เฟคให้ได้มากที่สุด ถ้าไม่สามารถใช้ชั้นคู่สี่เพอร์เฟคอันเนื่องจากเจอน้ตที่ต้องหลีกเลี่ยง (Avoiding Note) ในสเกลโมด อาจใช้ชั้นคู่สี่ออกเมนเทด ชั้นคู่สามเมเจอร์หรือไมเนอร์แทน แล้วให้กลับมาใช้ชั้นคู่สี่เพอร์เฟคต่อ

ตัวอย่างที่ 3

Concert Key
13 Medium Swing .

Trumpet 1
Trumpet 2
Trumpet 3
Trombone 1
Trombone 2
Bass Trombone
Bass Guitar

P4
P4
P4
6th
3rd
1st
F7(13) B7(b9)
Spread Voicings

การวางแนวเสียงประสานคู่สี่เรียงซ้อน 3 แนวบน สามารถพลิกกลับเป็นคอร์ดที่สี่แขวน (Suspension 4th Chord) ได้ดังนี้

ตัวอย่างที่ 4

Musical notation for Example 4 showing chord voicings on a grand staff. The top staff has a P4 interval. The middle two staves show a P4 interval in the right hand and an M2 interval in the left hand. The bottom staff has an Eb sus2 or Bb sus4 chord.

16

Musical notation for Example 16 showing chord voicings on a grand staff. The top staff has a #9 P4 Bb sus4 chord. The middle two staves show a b7 M2 interval. The bottom staff shows a b13 M3 interval. Below the staves, there is a "3 Spread Voicings" label and a b7 interval. At the bottom, there is a bass line with a 1 bar line and a chord progression: G7(b13) C7(#9) F7(13) B7(#11).

การวางแนวเสียงประสานแบบระยะกว้าง (Spread Voicings)

คือ การวางแนวเสียงของคอร์ดรูปพื้นฐาน (Root Position) โดยโน้ต 3 แนวล่างสุดที่เริ่มเรียงจากแนวล่างสุดต้องเป็นโน้ตรูปพื้นฐาน (โน้ตลำดับที่หนึ่งของคอร์ด) แล้วต่อกด้วยโน้ตลำดับที่สามและเจ็ดของคอร์ดที่สลับกันได้ (เรียกรวมโน้ตลำดับที่สามและเจ็ดของคอร์ดว่า Guide Tone Notes) จากนั้นก็เพิ่มโน้ตใน 3 แนวบนสุด โดยควรให้เป็นโน้ตเสียงตั้ง เช่น โน้ตลำดับที่เก้า ลิบเอ็ด และลิบสาม และควรหลีกเลี่ยงการซ้ำกับโน้ต 3 แนวล่าง

ตัวอย่างที่ 5

14

9

13

5 Spread Voicings

e

3

b7

1

B \flat 7(13) G \sharp 7(\flat 9)

การวางแนวเสียงโดยใช้ทริยแอดในช่วงเสียงบน (Upper Structure)

คือ การวางแนวเสียง 3 แฉวบนสุดให้เป็นเมเจอร์หรือไมเนอร์ทริยแอด โดยควรให้เป็นโน้ตเสียงตึง เช่น โน้ตลำดับที่เก้า สิบเอ็ด และสิบสาม ส่วนโน้ตในแนวล่างสุด 3 แฉว ก็เป็นโน้ตในคอร์ด โดยเฉพาะควรเป็นโน้ตตัวที่สามและเจ็ดของคอร์ด

ตัวอย่างที่ 6

Concert Key

13 Medium Swing ♩ = 140 **1**

The musical score is for a 13-measure medium swing piece in Concert Key (B-flat major), 4/4 time, with a tempo of 140 beats per minute. The score is divided into two measures. The first measure contains the following parts:

- Trumpet 1:** Treble clef, notes G4 (accented), A4, Bb4.
- Trumpet 2:** Treble clef, notes G4 (accented), A4, Bb4.
- Trumpet 3:** Treble clef, notes G4 (accented), A4, Bb4.
- Trombone 1:** Bass clef, notes G3 (6th), F3 (accented), G3.
- Trombone 2:** Bass clef, notes G3 (accented), F3, G3.
- Bass Trombone:** Bass clef, notes G3 (accented), F3, G3.
- Bass Guitar:** Bass clef, notes G2 (1st), F2, G2.

The second measure contains the following parts:

- Trumpet 1:** Rest.
- Trumpet 2:** Rest.
- Trumpet 3:** Rest.
- Trombone 1:** Rest.
- Trombone 2:** Rest.
- Bass Trombone:** Rest.
- Bass Guitar:** Notes G2 (1st), F2, G2.

Chord symbols and upper structure notes are indicated in the right margin of the score:

- Trumpet 1 & 2:** P4, 3, Ab
- Trumpet 3:** P4, b9
- Trombone 1:** P4, 13, Upper Structure
- Trombone 2:** P4, 3, B7
- Bass Trombone:** 3rd, b7
- Bass Guitar:** 1st, F7(13), 1, B7(b9)

การวางแนวเสียงประสานกลุ่มเสียงก๊ัด (Cluster Voicings)

คือ การวางแนวเสียงประสานจากแนวบนสุดลงมายังแนวข้างล่างด้วยโน้ตชั้นคู่สองตามสเกลโหมดให้ได้มากที่สุด ถ้าไม่สามารถใช้ชั้นคู่สองอันเนื่องจากเจอโน้ตที่ต้องหลีกเลี่ยง (Avoiding Note) ในสเกลโหมด อาจใช้ชั้นคู่สามใด ๆ แทน แล้วให้กลับมาใช้ชั้นคู่สองต่อ

ตัวอย่างที่ 7

The musical score for Example 7 shows a cluster voicing for a brass section. The notes are: Tpt. 1 (F), Tpt. 2 (E), Tpt. 3 (D), Tbn. 1 (C), Tbn. 2 (B), B. Tbn. (A), and Bass (G). The intervals between notes are: M2 (Tpt. 1 to Tpt. 2), m3 (Tpt. 2 to Tpt. 3), M2 (Tpt. 3 to Tbn. 1), M2 (Tbn. 1 to Tbn. 2), M2 (Tbn. 2 to B. Tbn.), and 1 (B. Tbn. to Bass). The bass line shows chords Ab7(13) and Gb7(13).

กรณีนี้ Avoiding Note คือ โน้ต Cb เพราะเป็นโน้ตตัวที่สี่ของโหมด Gb Mixolydian จะเล่นพร้อมโน้ต Bb ซึ่งเป็นโน้ตตัวที่สามของสเกลโหมดไม่ได้

การวางแนวเสียงประสานแนวนอน (Linear Harmony Voicings)

คือ การวางแนวเสียงประสานจากคอร์ดที่เริ่มต้นไปสู่คอร์ดเป้าหมาย โดยพิจารณาเคลื่อนไหวของแต่ละแนวเสียงในแนวนอนให้เคลื่อนตามขึ้น และควรจะเป็นทิศทางตรงกันข้าม (Contrary Motion) ซึ่งเสียงประสานแนวตั้งในระหว่างคอร์ดที่เริ่มต้นสู่คอร์ดเป้าหมายจะเป็นคอร์ดใดก็ได้ กล่าวคือ ให้พิจารณาเสียงประสานในแนวนอนมากกว่าแนวตั้ง

ตัวอย่างที่ 8

F Minor Pentonic Scale / G \flat Lydian

19 Cluster Spread Spread

(F7) G \flat A \flat 7/D \flat F-11 D7(\sharp 9)

การวางแนวเสียงประสานแบบคอร์ดสี่โน้ตที่ไม่ใช่รูปพื้นฐาน (4-Note Rootless Chord Voicings)

คือ การวางแนวเสียงที่นักเปียโนแจ๊สเล่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเล่นด้วยมือซ้าย มี 2 รูปแบบ ได้แก่

1. คอร์ดแรกๆที่เริ่มต้นด้วยการพลิกกลับที่หนึ่ง ประกอบด้วยตัวโน้ตลำดับที่ 3 (หรือ b3), 5 (หรือ 13 หรือ b13), 7 (หรือ b7) และ 9 (หรือ b9 หรือ #9) และ
2. คอร์ดแรกๆที่เริ่มต้นด้วยการพลิกกลับที่สาม ประกอบด้วยตัวโน้ตลำดับที่ 7 (หรือ b7), 9 (หรือ b9 หรือ #9), 3 (หรือ b3) และ 5 (หรือ 13 หรือ b13)

ตัวอย่างที่ 9

วิธีคิดเพื่อเล่นทางเดินคอร์ด II-7 V7 IM7 ให้ง่าย (3 & 4 - Note Rootless Voicing)

Major Key

แบบที่ 1: เริ่มต้นด้วย 1st Inversion (โน้ตที่ 3 อยู่ล่างสุด)

D-7(add9)

G7(add13)

CΔ¹³

II-7	เล่นโน้ตอีก 3 ตัว ขึ้นไปข้างบน โดยให้ห่างกัน ทุกโน้ตคู่ 3	V7	เลื่อนนิ้วชี้ ไปทางซ้าย ครึ่งเสียง (H)	IM7	เลื่อนนิ้วโป้ง ไปทางซ้าย 1 เสียง (W) เลื่อนนิ้วก้อย ไปทางซ้าย ครึ่งเสียง (H)
นิ้วก้อยเล่น โน้ตตัวที่ 3 ของคอร์ด					
3b	9 7 5 3b	13 5 7	9 7 13 3	9 7 13 3	9 7 13 3

แบบที่ 2: เริ่มต้นด้วย 3rd Inversion (โน้ตที่ 7 อยู่ล่างสุด)

4 G-7(add9)

C7(add13)

FΔ¹³

II-7	นิ้วชี้เล่น โน้ตตัวที่ 3 (Guide Tone) นิ้วกลางเล่น ต่ำกว่านิ้วชี้ H นิ้วโป้งเล่น สูงกว่านิ้วชี้ คู่ 3	V7	เลื่อนนิ้วก้อย ไปทางซ้าย H	IM7	เลื่อนนิ้วกลาง ไปทางซ้าย W เลื่อนนิ้วชี้ ไปทางซ้าย H
นิ้วก้อยเล่น โน้ตตัวที่ 7 ของคอร์ด					
7b	5 3b 9 7b	9 7b 13 3	9 7b 13 3	13 5b 9 7	13 5b 9 7

โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียบเรียงเสียงประสานได้ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 10

75 4-Note Rootless (Ab7)

Tpt. 1 7 13 13

Tpt. 2

Tpt. 3 7 3 3

Tbn. 1 7 9 9

Tbn. 2 7 b7 b7

B. Tbn.

Bass F7 Bb7

ยังมีการวางแนวเสียงอีกหลายชนิด เช่น การวางแนวเสียง 5 แนวดับเบิ้ลลีต (Five-Part Double-Lead Voicings) การวางแนวเสียง 5 แนวต่างเสียง (Independent Five-Part Voicings) ฯลฯ แต่ผู้ประพันธ์ไม่ได้ใช้เทคนิคดังกล่าวในบทเพลงนี้ ผู้เขียนจึงไม่นำเสนอในบทความนี้

เทคนิคการเข้าหาคอร์ดหลัก (Approach Techniques)

คือ การวางแนวเสียงประสานสำหรับโน้ตนอกคอร์ด เพื่อเข้าให้คอร์ดหลักเป้าหมาย มี 4 ชนิด ได้แก่

1. การเข้าหาคอร์ดหลักด้วยคอร์ดโครมาติก (Chromatic Approach)
2. การเข้าหาคอร์ดหลักด้วยคอร์ดไดอาโทนิค (Diatonic Approach)
3. การเข้าหาคอร์ดหลักด้วยคอร์ดโดมิแนนท์ (Dominant Approach)
4. การเข้าหาคอร์ดหลักด้วยคอร์ดดิมินิชท์ (Diminished Approach)

สำหรับบทเพลง Blusineff ผู้ประพันธ์ใช้เทคนิคการเข้าหาคอร์ดหลักด้วยคอร์ดโครมาติก และคอร์ดไดอาโทนิค เช่น ในจังหวะที่สี่ก่อนเข้าห้องที่ 76 ใช้เทคนิคการเข้าหาคอร์ดหลักด้วยคอร์ดโครมาติกเพื่อไปยังคอร์ดหลัก คือ คอร์ด Bb7 ที่วางแนวเสียงแบบ 4-note Rootless Voicings และจังหวะที่สี่ในห้องที่ 77 ใช้เทคนิคการเข้าหาคอร์ดหลักด้วยคอร์ดไดอาโทนิคเพื่อไปยังคอร์ดหลัก คือ คอร์ด F7 ที่วางแนวเสียงแบบ Fourth Voicings

ตัวอย่างที่ 11

ch ย่อมาจาก Chromatic Approach และ *dia* ย่อมาจาก Diatonic Approach

การเรียบเรียงเสียงวงดนตรี (Orchestration)

ผู้ประพันธ์ได้ให้เครื่องดนตรีกลุ่มแซกโซโฟนและกลุ่มเครื่องลมทองเหลืองสลับกันเล่นทำนองและเสียงประสานพื้นหลัง การวางแนวเสียง 6 แนวในบทเพลงนี้ ส่วนใหญ่ได้วางให้เครื่องดนตรีเรียงลำดับดังนี้

แนวที่หนึ่ง ให้ทรัมเป็ตที่หนึ่งเล่น	แนวที่สี่ ให้ทรอมโบนที่หนึ่งเล่น
แนวที่สอง ให้ทรัมเป็ตที่สองเล่น	แนวที่ห้า ให้ทรอมโบนที่สองเล่น
แนวที่สาม ให้ทรัมเป็ตที่สามเล่น	แนวที่หก ให้เบสทรอมโบนและบารีโทนแซกโซโฟนเล่น

ผู้ประพันธ์ไม่ได้จัดให้ทรัมเป็ตที่สี่ และทรอมโบนที่สามอยู่ในการวางแนวเสียง 6 แนว แต่ให้ไปเล่นทำนองยูนิซัน (Unison) พร้อมกับเครื่องดนตรีกลุ่มแซกโซโฟน นอกจากนี้ ทรัมเป็ตที่สี่ยังมีบทบาทในการเดี่ยวต้นสดอีกด้วย ในท่อน Soli เครื่องเป่าทุกเครื่องจะเล่นทำนอง ซึ่งผู้ประพันธ์ได้ให้เครื่องดนตรีเล่นซ้อนแนวกัน (Double-Part) ดังนี้

- แนวที่หนึ่ง ให้ทรัมเป็ตที่หนึ่งเล่นซ้อนกับทรัมเป็ตที่สอง
- แนวที่สอง ให้ทรัมเป็ตที่สามเล่นซ้อนกับอัลโตแซกโซโฟนที่หนึ่ง
- แนวที่สาม ให้ทรัมเป็ตที่สี่เล่นซ้อนกับอัลโตแซกโซโฟนที่สอง
- แนวที่สี่ ให้ทรอมโบนที่หนึ่งเล่นซ้อนกับเทเนอร์แซกโซโฟนที่หนึ่ง
- แนวที่ห้า ให้ทรอมโบนที่สองเล่นซ้อนกับเทเนอร์แซกโซโฟนที่สอง
- แนวที่หก ให้เบสทรอมโบนเล่นซ้อนกับทรอมโบนที่สาม และบารีโทนแซกโซโฟน

ถ้าต้องการลดขนาดของวงดนตรี ก็สามารถตัดเครื่องดนตรีทรมเปิดที่สี่ ทรมโบนที่สาม และ บาริโทนแซกโซโฟนได้ หรือแม้กระทั่งกีตาร์ก็ได้ ซึ่งแนวเสียงทั้งหมดก็ยังอยู่ครบ เพราะผู้ประพันธ์ได้เขียน ซ่อนอยู่ในแนวเครื่องดนตรีอื่น

ตัวอย่างที่ 11

The image shows a musical score for a section titled "Soli 87 Spread Voicings". The score is written for a large ensemble of instruments. The parts include:

- Col Tpt3
- Col Tpt4
- Col Tbn1
- Col Tbn2
- Col Tbn3
- Lead
- Unison

The bass line at the bottom of the score includes the following chord symbols: G7(b9), F7(13), Bb7(13), Gb7(13), and F7(13). The notation features various rhythmic patterns and melodic lines across the staves, with some parts marked with "Soli" and "87".

Col แปลว่า ด้วย เช่น Col Tpt3 แปลว่า อัลโตแซกโซโฟนเล่นโน้ตด้วยกันกับทรมเปิดที่สาม เป็นต้น

เทคนิคในการบรรเลง นักดนตรีต้องบรรเลงเพลงนี้ในลีลาจังหวะสวิงอัตราความเร็วเร็วปานกลาง ซึ่งน่าจะประมาณโน้ตตัวดำเท่ากับ 130 ถึง 140 (Beat per a minute หรือ bpm = 130-140) เนื่องจากบทเพลงนี้เป็นเพลงบลูส์แจ๊ส ซึ่งมีสเกลบลูส์และเพนทาโทนิคไมเนอร์เป็นส่วนใหญ่ นักดนตรีจึงต้องเล่นทำนองให้เน้นส่วนของจังหวะบนจังหวะยก (Upbeat หรือ Syncopation Accent) ผู้ประพันธ์ตั้งใจให้บทเพลง Blusineff นี้ เป็นบทเพลงบลูส์ที่ฟังแล้วทันสมัย จึงได้เขียนเพลงนี้ โดยใช้การวางแนวเสียงประสานคู่สี่ เรียงซ้อนและคอร์ดที่สี่แฉวน ซึ่งเป็นเทคนิคเดียวกับดนตรีร็อกและโซล (Soul Music⁹) ถ้านักดนตรีเล่นตามเครื่องหมายความเข้มเสียง (Dynamic Marks) ที่พิมพ์ไว้แล้วในโน้ตเพลง และลีลาดนตรีบลูส์แจ๊ส บทเพลงนี้ก็ถูกบรรเลงออกมาอย่างไพเราะ ถูกต้องตามลีลาของดนตรีเอง

สรุปผลการวิเคราะห์

บทเพลง “Blusineff” เป็นบทประพันธ์เพลงบลูส์สำหรับวงบิ๊กแบนด์ ซึ่งมีความทันสมัยเพราะผู้ประพันธ์ใช้เทคนิคการวางแนวเสียงประสานแบบแจ๊สและร็อก นักดนตรีและวงดนตรีทุกระดับสามารถเล่นเพลงนี้ได้โดยไม่ยาก ชื่นชอบทั้งผู้เล่นและผู้ฟัง

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลง Blusineff เป็นเพียงแนวทางหนึ่งในการศึกษาวิธีการวางแนวเสียงประสานและเทคนิคอื่นๆ สำหรับบทเพลงแจ๊ส ผู้ที่ต้องการจะประพันธ์เพลงและเรียบเรียงเสียงประสานเพลงแจ๊สต้องศึกษาอย่างเฉพาะเจาะจง และฝึกฝนการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการเขียนบทเพลงแจ๊สอย่างมาก จึงจะเกิดความชำนาญในการประพันธ์และเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงแจ๊ส นอกจากนั้นนักประพันธ์เพลงควรต้องฟังเพลงต่าง ๆ ให้มาก เพื่อจะได้เข้าใจลีลาของดนตรีแบบต่าง ๆ และสามารถเขียนบทเพลงให้ไพเราะอย่างมีลีลาเฉพาะตัว

⁹Soul Music ดนตรีโซล คือ ดนตรีของคนชาติพันธุ์ผิวดำในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่วิวัฒนาการมาจากเพลงบลูส์ เมื่อเริ่มกำเนิด มีวัตถุประสงค์เพื่อสรรเสริญพระเจ้า

บรรณานุกรม

ณัชชา พันธุ์เจริญ. *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกศกะรัต, 2552.

เด่น อยู่ประเสริฐ. *MSJ 401 แยกและเรียบเรียงเสียงประสาน 1 (MSJ 401)*. พิมพ์ครั้งที่ 2, ปทุมธานี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2551.

Doezema, Bob. *Arranging 1 Workbook*. Boston: Berklee College of Music, 1986.

Freedman, Bob and Ted Pease. *Arranging 2 Workbook*. Boston: Berklee College of Music, 1995.

Lowell, Dick and Ken Pullig. *Arranging for Large Jazz Ensemble*. Boston: Berklee Press, 2003.

Pease, Ted. *Chord Scale Voicings for Arranging Workbook*. Boston: Berklee College of Music, 1992.

Score

Dan Haerle, “Blusineff,” score, 2002, The Dan Haerle Big Band Series, Sierra Music Publications, P.O. Box 37, Liberty Lake, WA 99019, USA.